

Міністерство освіти і науки України

ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

Інженерно-будівельний інститут

Кафедра філософії, політології, психології та права

СИЛАБУС

освітньої компоненти – **ОК1**

Навчальна дисципліна - **Історія України та української культури**

Освітній рівень	перший (бакалаврський)	
Програма навчання	обов'язкова	
Галузь знань	27	Транспорт
Спеціальність	275	Транспортні технології (на автомобільному транспорті)
Освітня програма	Транспортні технології (на автомобільному транспорті)	
Обсяг дисципліни	4,0 кредити ECTS (120 академічних годин)	
Види аудиторних занять	лекції, практичні заняття	
Індивідуальні та (або) групові завдання	2 реферати, контрольна робота	
Форми семестрового контролю	іспит	

Викладач: Шишко Олександр Григорович, д. і. н., доцент, професор кафедри філософії, політології, психології та права super.adlerhorst@ogasa.org.ua

В процесі навчання даної дисципліни студенти **ВИВЧАЮТЬ УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС ТА УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ ЯК ЦІЛІСТЬ В ЇЇ ІСТОРИЧНІЙ ДИНАМІЦІ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО СЬОГОДЕННЯ, В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ І ЦИВІЛІЗАЦІЇ.**

Передумовами для вивчення цієї дисципліни є необхідні базові знання з історії України, які були отримані при вивченні її у школі.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Брати відповідальність на себе, проявляти громадянську свідомість, соціальну активність та участь у житті громадянського суспільства, аналітично мислити, критично розуміти світ.

ПРН3. Давати відповіді, пояснювати, розуміти пояснення, дискутувати, звітувати державною мовою на достатньому, для професійної діяльності, рівні.

Диференційовані результати навчання:

знати:

- основні поняття з тем історії України та культури;
- принципи та методи аналізу історії та культури;
- методологічні основи курсу «Історії України та української культури»: антропологічний, соціологічний, філософський, формаційний підхід до вивчення історії та культури;
- тлумачення історії в різні історичні періоди, внесок зарубіжних і українських учених в її наукове обґрунтування;
- періодизацію історичних епох та подій за сферами діяльності людини в різні періоди: від найдавніших часів до сучасності;
- культурні цінності, їх значення в історії та сучасності;
- орієнтуватися в історичних подіях та датах;
- різновиди матеріальної та духовної культури;
- стилі матеріальної культури в різні історичні періоди;

володіти:

- історичними джерелами та науковою літературою з історії України та української культури;
- базовим категоріально-понятійним апаратом історичної науки та культури;
- методами і навичками культури мислення, вміння аргументовано, переконливо викладати власні погляди;

розуміти:

- історичний процес у його різноманітності і суперечливості, взаємозв'язку та взаємозалежності;
- соціально-економічний, політичний та культурний розвиток українських земель від найдавніших часів до сучасності, проблеми періодизації історії;
- системний зв'язок всіх складових культури – мистецтва, літератури, релігії, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх духовних цінностей культури України;

вміти:

- пояснювати значення історичних процесів в процесі гармонійного розвитку особистості та суспільства;
- робити висновки про категорії та основні поняття історії;
- пояснювати принципи та методи аналізу історії;
- усвідомлювати суть поняття «історія», особливості розвитку на різних історичних етапах, проаналізувати сучасне трактування цього терміну

- інтерпретувати особливості національної культури українського народу, його духовні цінності та пріоритети;
- аналізувати культурний розвиток України в різні історичні епохи;
  - аналізувати тенденції розвитку національної культури в контексті світового культурного процесу;
  - робити висновки про відродження та перспективи розвитку української культури в умовах державної незалежності;
  - визначати основні форми і напрями розвитку національної культури, види, стилі і жанри мистецтв.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№п/п	Назва тем	Кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	самостійна
1.1	Вступ. Предмет і завдання курсу. Поняття і сутність культури.	2	2		2
1.2	Стародавня історія України.	2	2		2
1.3	Русь-Україна у IX-XII століттях. Королівство Руське (Галицько-Волинська держава).	2	2		4
1.4	Культура Русі-України.	2	2		4
1.5	Українські землі у складі іноземних держав. Кримське ханство. Феномен українського козацтва.	2	2		4
1.6	Національно-визвольна війна українського народу середини XVII століття.	2	2		4
1.7	Гетьманщина та її скасування (друга половина XVII – XVIII ст.). Українське бароко.	2	2		4
1.8	Українське національне відродження XIX ст. Українська культура XIX ст. - початку XX ст.	2	2		4
1.9	Українська національно-демократична революція 1917-1921 рр.: Українська Центральна Рада.	2	2		4
1.10	Українська національно-демократична революція 1917-1921 рр.: боротьба за державну незалежність України.	2	2		4
1.11	Україна у 20-30-ті рр. XX ст. Українська радянська культура.	2	2		4
1.12	Україна в роки Другої світової війни (1939-1945). Українська культура воєнної доби.	4	4		6
1.13	Україна й українська радянська культура (1945-1990 рр.).	2	2		4
1.14	Україна в умовах будівництва суверенної держави (90-і рр. XX ст. – початок XXI ст.). Культура незалежної України. Революція Гідності. Сучасна російсько-українська війна.	4	4		6
	Всього	32	32	-	56

Критерії оцінювання та засоби діагностики

Мінімальний та максимальний рівень оцінювання щодо отримання «іспиту» з навчальної дисципліни «Історія України та української культури» складає 60 балів та 100 балів відповідно і може бути досягнутий такими засобами оцінювання:

Засоби оцінювання		Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів
Вид контролю	Кількість у семестрі		
Поточне опитування	5	10	20
Реферати	2	15	20
Контрольна робота	1	5	10
Стандартизовані тести	1	6	10
Підсумковий (семестровий) контроль знань (іспит)	1	24	40
Разом		60	100

З дисципліни передбачено виконання контрольної роботи та двох рефератів.

Контрольна робота – як вид індивідуального завдання для студента сприяє більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Написання рефератів з проблем історії України та української культури є однією з форм підготовки до наукової роботи, є самостійною роботою. У процесі підготовки реферату можна виділити декілька етапів: осмислення теми та інформаційний пошук (пошук джерел і літератури), вивчення зібраних матеріалів, написання реферату і захист його на занятті. За темами реферати є проблемними та персоніфікованими, що дає можливість значно оживити історію України й культурні процеси. Особливі вимоги до реферату: змістовність, логічна послідовність викладу матеріалу, лаконічність, органічний зв'язок викладу окремих питань. Реферат складається зі вступу, основної частини, висновків та списку літератури.

Один рази за семестр проводяться експрес контроль знань – стандартизовані тести (20 тестових питань), наприклад:

1. У якому Універсалі було проголошено?

"...Віднині Україна стає Українською Народною Республікою. Не відділяючись від Російської Республіки...ми твердо станемо на нашій землі, щоб силами нашими допомогти всій Росії"

- а) I Універсал;
- б) II Універсал;
- в) III Універсал;
- г) IV Універсал.

2. «Розстріляне відродження» – умовна назва...

- а) покоління українських політичних діячів часів Української революції, знищених під час Великого терору 1930-х років;
- б) групи українських «буржуазних спеціалістів», розстріляних у ході боротьби зі «шкідництвом» у 1920-х – 1930-х роках;

- в) літературно-мистецької генерації України 1920-х – 1930-х років, яка була репресована сталінським режимом;
- г) плеяди видатних українських учених, засуджених у 1930-х роках у справі «Спілки визволення України».

Підсумковий контроль знань проводиться у формі іспиту у терміни, передбачені графіком навчального процесу, в обсязі навчального матеріалу, визначеному програмою дисципліни. Протягом часу, відведеного на підготовку відповідей на запитання екзаменаційного білету, студент повинен підготувати найбільш повне обґрунтування своїх висновків на основі матеріалу теоретичного курсу. Іспит проводиться в усній формі у вигляді бесіди з викладачем (комісією викладачів).

Перелік питань до іспиту

з навчальної дисципліни «**Історія України та української культури**»

1. Поняття культури та її сутність. Функції культури.
2. Структура культури: світова та національна культура, матеріальна духовна культура, елітарна та масова культура.
3. Найдавніші часи. Початки людської цивілізації на території України. Трипільська культура.
4. Кіммерійці, скіфи, сармати на території України. «Звіриний стиль».
5. Слов'яни: концепції походження, господарство, вірування. Венеди. Анти.
6. Русь-Україна: політичний устрій, феодалні відносини.
7. Соціальні світи Русі-України: світ князя. світ села і міста, світ церкви
8. Зміцнення давньоруської держави за часів князя Володимира Великого та піднесення за Ярослава Мудрого.
9. Сакральна культура Русі-України: література, архітектура, живопис.
10. Галицько-Волинська держава та її місце в історії України.
11. Улус Джучі та українські землі. Кримське ханство.
12. Вхідження українських земель до складу Литви та Польщі у XIV ст. та їхній статус.
13. Люблінська унія: причини підписання та наслідки. Річ Посполита як шляхетська республіка.
14. Передумови та причини виникнення українського козацтва. Політичний світогляд козацтва. Політична система козацької державності. Полково-сотенний устрій.
15. Запорозька Січ – козацька християнська республіка. Реєстрове козацтво.

16. Причини національно-визвольної війни. «Ординація Війська Запорозького реєстрового».
17. Характер, рушійні сили, періоди та основні битви Визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. Політична програма Б. Хмельницького у 1648 р.
18. Становлення української державності у 1649-1657 рр. Зборівська та Білоцерківська угоди.
19. Військо Запорозьке і Московія. «Березневі статті».
20. Гетьманування І. Виговського. Гадяцька унія. Конотопська битва.
21. Характерні риси стилю бароко. Особливості українського бароко.
22. Український бароковий живопис та архітектура. Український іконопис XVII-XVIII ст.
23. Гетьманство І. Мазепи. Північна війна і Україна. Конституція Пилипа Орлика.
24. Ліквідація Гетьманщини і Запорозької Січі.
25. Розвиток культури України у XIX ст. – на початку XX ст.: класицизм, романтизм, реалізм, імпресіонізм, авангард.
26. Олександр Мурашко – видатний український живописець. Василь і Федір Кричевські – творці національного варіанту модерну.
27. Архітектор Владислав Городецький. Олександр Архипенко – скульптор-кубофутурист.
28. Боротьба Центральної Ради за відродження української державності. I та II Універсали.
29. Проголошення Української Народної Республіки. III-й Універсал.
30. Проголошення самостійності України. IV-й Універсал.
31. Внутрішня і зовнішня політика уряду гетьмана П. Скоропадського.
32. Директорія. Проголошення Злуки УНР та ЗУНР.
33. Перший комуністичний штурм та його провал.
34. Політичний терор в роки революції.
35. Голод 1921-1923 рр. в Україні, його причини і наслідки.
36. УСРР в умовах нової економічної політики та індустріалізації. Суцільна колективізація в Україні: причини та наслідки.
37. Голодомор-геноцид українського народу 1932-1933 рр. в Україні.
38. Катастрофа РСЧА у 1941 р.: причини та наслідки. Бої на Дунаї у червні-липні 1941 р. Оборона Одеси.
39. Оборона Києва та Севастополя. Керченсько-Феодосійська операція. Военні дії в Україні у 1942 р.

40. Воєнні дії в Україні протягом 1943-1944 рр. Визволення українських земель від нацистів. Діяльність УПА в період Другої світової війни.
41. Підсумки та наслідки Другої світової війни для України.
42. Хрущовська «відлига» та її характер в Україні.
43. Дисидентський рух в Україні: основні течії, теоретичні засади і форми.
44. Наївне мистецтво. Марія Приймаченко. Катерина Білокур.
45. Реформи М. С. Горбачова і українське суспільство. Розпад СРСР. Відновлення Української незалежної держави.
46. Помаранчева революція 2004 р. Революція Гідності. Подвиг Небесної Сотні.
47. Початок агресії РФ проти України. Окупація Криму та частини українського Донбасу у 2014 р.
48. Політичні, соціально-економічні та культурні процеси в Україні у 2014-2021 рр.
49. Повномасштабна агресія РФ проти України у 2022 р. Героїчний опір української нації.
50. Внутрішня і зовнішня політика України на сучасному етапі розвитку.

Інформаційне забезпечення

Основна література

1. Грицак Ярослав. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2022.
2. Курико Віра. Мазепа. Право на шаблю. Київ : Портал, 2021. 144 с.
3. Лотоцький Антін. Галицько-Волинська держава. Київ : Лілея-НВ, 2020. 64 с.
4. Мицик Юрій, Бажан Олег. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України України. Київ : Кліо, 2020.
5. Мокрик Родомир. Бунт проти імперії: українські шістдесятники. Київ : А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2023.
6. Навігатор з історії України. Повоєнний СРСР. Київ : Портал, 2023. 204 с.

Допоміжна література

1. Боган С. М. Повстанці Одещини і Придністров'я. Антикомуністичний повстансько-партизанський рух на Південному Заході України у 1920-1923 рр. Київ : Видавництво «Гамазин», 2013.
2. Голодомор 1932-1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р. Я. Пиріг; НАН України. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007.
3. Скоропадський П. Спогади: кінець 1917 – грудень 1918 / пер. з рос. Е. Соловей ; упоряд. І. Гирич. Київ : Наш формат, 2017. 456 с.

4. Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький. Київ : Наукова думка, 1995. 260 с.
5. Українська Центральна Рада: документи і матеріали. У 2 т. Київ, 1996-1997.
6. Універсали Богдана Хмельницького. 1648-1657. Київ : «Альтернативи», 1998. 415 с.
7. Шишко О. Г. Політичний терор більшовицької влади в Одеській губернії (січень 1918 р. – березень 1922 р.) [Текст] : монографія. Одеса: Освіта України, 2019. 340 с.
8. <http://www.kplavra.kiev.ua/> – Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник.
9. <http://litopys.org.ua/> <http://litopys.kiev.ua/> – Літописи, історія, культура.